

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY
ASSURANCE SYSTEM FOR CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER
THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION BY APPROACHING
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH

ศิราพร งามแสง*

พงศ์เทพ จิระโร**

สมศักดิ์ ลีลา***

คมศร วงษ์รักษา****

SIRAPORN NGAMSANG*

PONGTHEP JIRARO**

SOMSAK LILA***

KOMSORN WONGRUGSA****

ABSTRACT

The purposes of this study were : 1) to survey the status of an internal educational quality assurance system in child development centers under the Local Administrative Organization, Ministry of Interior. 2) to develop an internal educational quality assurance system in child development centers under the Local Administrative Organization, Ministry of Interior by applying participatory action research approach. 3) to study an effectiveness of the internal educational quality assurance system in child development centers under the Local Administrative Organization, Ministry of Interior by applying participatory action research approach.

The research and development method with applying participatory action research approach was applied for developing an internal educational quality assurance system in child development centers. The research methodology consisted of three stages. Stage 1: Three methods were used for analyzing and studying current status of an internal educational quality assurance system including 1) literature review 2) Four hundred teachers in child development centers were selected with Multi-

* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา วิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

** อาจารย์สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** อาจารย์สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**** รองผู้อำนวยการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรมหาชน)

staged random sampling technique and Yamane Sample size estimation technique. Questionnaire was applied for studying the status of internal educational quality assurance system. 3) The stakeholders of child development centers followed the study inclusion criteria were selected for a focus group discussion. Stage 2: Seventeen experts followed the study inclusion criteria were selected for studying a suitability and feasibility of standard and indicators of an internal educational quality assurance system in child development centers under the Local Administrative Organization. Stage 3: One child development center followed the study inclusion criteria was selected and audited by relevant group for studying an effectiveness of the internal educational quality assurance system in child development center.

The findings were as follows:

1. Standard indicators of an internal educational quality assurance system in child development centers consisted of 9 main indicators 17 sub-indicators and 148 criteria including 1) the administration and development of a school. 2) the operation of an internal educational quality assurance system under the school or supervised organization. 3) the child center learning process. 4) the child health promotion services. 5) the child desirable qualifications. 6) the development in achieving philosophy, determination, mission and objective of a school establishment. 7) the development according to the focus and outstanding points that reflect the school's identity 8) the operation of a special project for enhancing the role of a school. 9) the school development promotion for elevating and sustaining a standard and developing an ultimate goal according to the educational revolution.

2. The quality assurance system composed of three stages including: Quality control, Quality auditing or Internal school review and Quality assessment. Each stage included participatory action research with 4 main steps: planning, action, observation and reflection.

3. The results from the efficiency assessment of each indicators and an internal educational quality assurance system indicated that:

- 3.1 The standard indicators of an internal educational quality assurance system in utility, feasibility, propriety and accuracy were useful and appropriate at a very good level.

- 3.2 The standards of an internal educational quality assurance system in every step of utility, feasibility, propriety and accuracy were at a very good level.

The findings were as follows:

1. Indicators of education quality assurance system for child development centers consisted of 9 components namely 1) the administration and development of a school 2) the operation of internal education quality assurance system under a school' or an organization' supervision 3)the providing experiences of learning center approach 4) the health promotion services

for children 5) the children's desirable qualifications 6) the development in achieving a philosophy, determination, mission and an objective of establishing a school 7) the development according to the focus and outstanding points that reflect the school's identity 8) the operation of the special project to promote the role of a school 9) the promotion of the school development to elevate and keep the standards and develop to an ultimate goal according to the educational revolution.

2. The quality assurance system composed of the quality assurance system with three stages: Quality Control, Quality Auditing or Internal School Review and Quality Assessment. Each stage of the system included participatory action research with 4 main steps: planning, action, observation and reflection.

3. From the result of the efficiency assessment of the quality assurance system, it was found that:

3.1 All the standards: Utility Standards, Feasibility Standards, Propriety Standards and Accuracy Standards were at a very good level.

3.2 Every step in the Utility Standards, Feasibility Standards, Propriety Standards and Accuracy Standards were at a very good level.

Keyword : Internal Educational Quality Assurance System, Child Development Center

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย 2) เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาและพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบประกันคุณภาพ โดยศึกษาจาก 3 ส่วน 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสำรวจสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง จำนวน 400 ท่านโดยการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน (Yamane, 1973) ใช้การสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) 3) การประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งได้มาจากการเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ระยะที่ 2 ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้โครงสร้างมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน เลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ระยะที่ 3

การศึกษาประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 ศูนย์ ได้มาโดยการเลือกจากเกณฑ์ที่สำรวจ และมีคุณสมบัติไปตามขอบเขตการศึกษา ดำเนินการประเมินโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ระบบประกันคุณภาพ ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้หลัก ตัวบ่งชี้ย่อย 17 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ 148 เกณฑ์ คือ 1) การบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา 2) การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) เด็กเล็กได้รับบริการส่งเสริมสุขภาพ 5) เด็กเล็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6) การพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถานศึกษา 7) การพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา 8) การดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา 9) การส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

2. ระบบประกันคุณภาพ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบหรือทบทวนภายใน (Quality Auditing or Internal School Review) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) โดยในแต่ละขั้นตอนของระบบ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผนงาน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (action) การสังเกตผลการปฏิบัติงาน (observation) และการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (reflection)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และระบบประกันคุณภาพ พบว่า

3.1) มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ ด้านการมีประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Accuracy Standards) พบว่า ทุกมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ มีประโยชน์และมีความเหมาะสมมากที่สุด

3.2) ระบบประกันคุณภาพ พบว่า มาตรฐานด้านการมีประโยชน์ (Utility Standards) ทุกขั้นตอนมีประโยชน์ในระดับ มากที่สุด มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Feasibility Standards) พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง ในระดับ มากที่สุด มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) พบว่า มีความเหมาะสม ในระดับ มากที่สุด มาตรฐานด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Accuracy Standards) พบว่า มีความถูกต้องน่าเชื่อถือในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยมีหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญด้วยการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 6 มาตรา 49 ถึงมาตรา 51 บัญญัติให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและการศึกษาทุกระดับ ให้มีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ(พ.ศ. 2551-2555, 2551, หน้า 3) เน้นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป็นนโยบายเพื่อดำเนินการพัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคน ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545, หน้า 12)

สภาพปัญหาสำคัญที่พบว่า ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) หรือ สมศ. โดยผลการประเมินเบื้องต้น สถานศึกษาจำนวน 8,276 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.14 จากสถานศึกษาทั่วประเทศมีผลการประเมินคุณภาพ ระดับดี ในภาพรวม และเมื่อพิจารณาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีคุณภาพในระดับดี ร้อยละ 36.9 ประเด็น **ปัญหาด้านคุณภาพของผู้เรียน** โดยสรุป 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เด็กไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพจากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ในปี 2548 พบว่า สถานศึกษาที่ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมีเพียงร้อยละ 11.1 และผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ ร้อยละ 28.1 แม้ว่าโดยรวมจะพบว่าสถานศึกษามีผลการประเมินในระดับดีขึ้นจากร้อยละ 34.14 ในปี 2548 เป็นร้อยละ 58.2 ในปี 2550 ประเด็นที่ 2 เด็กไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพก่อนเข้าเรียนชั้น ป.1 **ประเด็นปัญหาด้านการจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา** พบว่า ความไม่พร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านครู อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละหน่วยงานยังขาดความเข้มแข็งและยังมีมาตรฐานรูปแบบที่แตกต่างกันแต่ละหน่วยงาน โดยสาเหตุของปัญหามาจากศูนย์เด็กปฐมวัยมีจำนวนไม่เพียงพอในการให้บริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยได้อย่างทั่วถึงอย่างมีคุณภาพ ขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กเล็กในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และขาดการประสานดำเนินการในเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ดูแลเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน (การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ(พ.ศ. 2551-2555), 2551, หน้า 12-13)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาระบบ สร้างมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นให้มีคุณภาพ สามารถดูแลเด็กเล็กผ่านประเมินตรวจสอบได้

อย่างเป็นระบบมีมาตรฐานเดียวกันอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือได้และสามารถวัดผลได้จริง ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือและหลักฐานสำคัญในการตรวจสอบมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเชื่อถือได้ และปรับปรุงพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีมาตรฐาน บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย มีระบบประกันคุณภาพที่มีมาตรฐานและผ่านการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยนี้จะทำให้ทราบ สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานประกันคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการพัฒนาระบบ มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ของการประกันคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

1) ศึกษาสภาพปัจจุบันโดยในแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อตอบแบบสอบถามสำรวจสภาพปัจจุบัน โดยการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน (Yamane, 1973, p.125) โดย กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 391 ศูนย์ ใช้การสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) เลือกจังหวัดจาก 6 ภาคทั่วประเทศโดยคิดสัดส่วนกลุ่มประชากรของภาคต่อระดับประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 12 จังหวัด สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เลือกจังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ แพร่ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา ลพบุรี สระบุรี นครนายก ราชบุรี ปราจีนบุรี สุ

ราษฎรธานี สงขลา และหาสัดส่วนของกลุ่มประชากรในจังหวัดที่เลือกต่อภาคนั้นๆ ต่อไป ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามจำนวนที่คำนวณได้ในแต่ละจังหวัด ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้ครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 500 ชุด ได้รับคืนจำนวน 400 ชุด (เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลผู้วิจัยจึงแจกแบบสอบถามเกินจำนวนที่ต้องการ)

2) ศึกษาสภาพปัจจุบันโดยการสนทนากลุ่ม(Focus Group)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเกณฑ์ รวมทั้งสิ้น 24 ท่าน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 ท่าน กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ครูพี่เลี้ยงที่มีตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานประจำในศูนย์ รวม 12 ท่าน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ท้องถิ่นจังหวัด ท้องถิ่นอำเภอ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวม 12 ท่าน

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1) ศึกษาความเหมาะสม และสอดคล้องของโครงสร้างมาตรฐานตัวบ่งชี้ และระบบ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ รวมทั้งสิ้น 17 ท่าน ได้แก่ กลุ่ม 1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแลและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสาขาสาธารณสุข การศึกษาปฐมวัย กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 ท่าน คือ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญสาขาการแพทย์ สาธารณสุขในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และประกันคุณภาพ จำนวน 4 ท่าน ครูผู้สอนที่จบหลักสูตรปฐมวัย/ครูผู้สอนที่สอนหลักสูตรปฐมวัย จำนวน 2 ท่าน ผู้ปฏิบัติงานสายปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่กำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ท่าน กลุ่ม 2 ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ จำนวน 9 ท่าน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1) ทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายใน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดเกาะมะไฟ อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

2) ประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายใน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มร่วมพัฒนาและประเมิน ตามเกณฑ์ รวม 15 ท่าน คือ ท่านเจ้าอาวาสวัดเกาะมะไฟ ปลัดตำบล ผู้บริหารระดับตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะครูทุกท่านที่ปฏิบัติงานในศูนย์ ผู้ปกครองตัวแทนจากชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ และมีขั้นตอนการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ระบบและสภาพการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากการ มีการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการจำแนกกลุ่มเพื่อให้ได้กรอบแนวคิด

หลักการ

- 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เจตคติ สภาพการดำเนินการปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพที่คาดหวังในอนาคต

- 3) ศึกษาจากการสนทนากลุ่ม(Focus Group) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มครูพี่เลี้ยง ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการ SWOT ในการสรุปสภาพปัจจุบัน ภาพที่อยากทำในอนาคต โดย วิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน(Weakness) โอกาส(Opportunity) และอุปสรรค(Threat) โดยใช้คู่มือสนทนาแบบมีโครงสร้างคำถามและมีคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพที่คาดหวังในอนาคต

ขั้นที่ 2 นำผลการศึกษาจากข้อ 1, 2 และ 3 มาออกแบบร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และร่างมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาแก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ ศึกษาความเหมาะสม และสอดคล้องของโครงสร้างระบบ มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงสร้างฯ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องของโครงสร้างระบบและร่างมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยนำระบบที่ได้จากระยะที่ 1 และ 2 ไปสู่การปฏิบัติโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR)

ขั้นที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของระบบที่พัฒนาขึ้น โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินของ ของสต๊ฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam , D.L. et al., cited in Stufflebeam & Shinkfield, 2007, pp. 480-484)

ขั้นที่ 3 สรุบบระบบประกันคุณภาพการศึกษาและจัดทำคู่มือการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและจัดทำคู่มือขั้นตอนการทำวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

สรุปการวิจัย

1. ผลสภาพปัจจุบัน ของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเบื้องต้นและมุมมองในอนาคต สรุปผลการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลจากการสังเคราะห์เอกสาร ผลการสังเคราะห์เอกสาร ดำரா และมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า มี 33 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองย่อย 11 องค์กรปกครอง และตัวบ่งชี้ 51 ตัวบ่งชี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แบบสอบถามครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ อายุ 31-40 ปี สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่เกิน 5 ปี ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานจริงเป็นครูพี่เลี้ยงผู้สอนทั่วไป โดยบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับประกันคุณภาพ ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับประกันคุณภาพ ระดับ มาก คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพ ระดับ มาก คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ อยู่ในระดับ มาก ผู้วิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One-way ANOVA) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในภาคตะวันตกมีความรู้ เจตคติ เรื่องประกันคุณภาพภายในแตกต่างจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในภาคกลาง เหนือ ใต้ ตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่บุคลากรบุคลากรที่สถานภาพโสดมีเจตคติเรื่องประกันคุณภาพภายในแตกต่างจากบุคลากรที่สมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในภาคกลางมีการปฏิบัติเรื่องประกันคุณภาพภายในต่ำกว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพมากกว่าบุคลากรที่อยู่ในภาคกลาง เหนือ ตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด สรุปได้ว่า 1) ควรให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนทราบ จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ รูปแบบขั้นตอนการประเมิน ตัวอย่างในการประเมิน และจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ให้น่าอยู่ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจัดทำแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ 2) ผู้บริหาร หน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความสำคัญกับศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กและ เด็กเล็กมากกว่านี้, 3) ควรเพิ่มมาตรฐานจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัย พัฒนาคุณภาพสื่อ ปรับปรุงอาคารสถานที่ ครูควรฝึกอบรมมากกว่า 2 ครั้งต่อปี และควรกำหนดขนาดมาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ อุปกรณ์เครื่องเล่นสนามอย่างชัดเจน 4) ปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลอย่างใกล้ชิด เอาใจใส่มากกว่านี้ คือลงไปตรวจสอบ นิเทศบ้าง

ตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์ระบบและมุมมองคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยดำเนินการสนทนากลุ่ม(Focus Group) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า

จุดแข็ง(Strength) ของการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ทั้ง 2 กลุ่มมีความพึงพอใจต่อนโยบายของผู้บริหาร การพัฒนาคุณภาพครู กระบวนการพัฒนาเด็กเล็กและผลผลิตที่เด็กมีความพร้อมด้านการศึกษาและสุขภาพร่างกาย

จุดอ่อน (Weakness) ของการดำเนินงานประกันคุณภาพ ได้แก่ การขาดความรู้เรื่องประกันคุณภาพ คุณสมบัติและคุณลักษณะของครูที่เลี้ยง ระเบียบการบริหารงบประมาณของศูนย์ที่ตั้งในโรงเรียนประถมศึกษา มาตรฐานที่หลากหลายทำให้ครูที่เลี้ยงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการจัดทำเอกสารและ ความแตกต่างในบริบทของแต่ละศูนย์ทำให้การผ่านเกณฑ์แตกต่างกัน

โอกาส (Opportunity) ในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ นายก อบต. กำหนดผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อุปสรรค (Threat) ในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า(Input) ด้านการบริหารเชิงนโยบายที่ไม่ชัดเจน งบประมาณไม่เพียงพอและล่าช้า การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่เป็นเอกเทศทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ ความไม่เพียงพอของนักวิชาการศึกษาและความเอาใจใส่การทำงาน ofเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กระบวนการทำงาน(Process) การดำเนินงานไม่เป็นระบบ มีการปฏิบัติงานแต่ไม่มีการประเมิน เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา และนำผลมาปรับปรุง

แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมกับศูนย์พัฒนาเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งนี้ควรมีความเหมาะสมกับบริบทแต่ละท้องถิ่น ในการพัฒนาควรมีการให้ความรู้ก่อน พัฒนา ดำเนินการประเมินผล เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและนำผลประเมินนั้นมาปรับปรุง ควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบฯ ได้แก่ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการศึกษา สาธารณสุข ถัดตั้งในโรงเรียนควรมีผู้อำนวยการ ครู เป็นกรรมการร่วม ครูที่เลี้ยง ผู้ปกครอง ชุมชน

2. ผลการสร้างมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้และระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็ก วิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของร่างมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน พบว่า ระบบมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ มีความเหมาะสมและสอดคล้อง โดยสรุป ดังนี้

2.1) มาตรฐานตัวบ่งชี้ระบบประกันคุณภาพฯ สรุปว่า มี 9 ตัวบ่งชี้หลัก ตัวบ่งชี้ย่อย 17 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ 148 เกณฑ์ คือ 1) การบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา 2) การดำเนินงานระบบประกัน

คุณภาพภายในโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) เด็กเล็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพ 5) เด็กเล็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6) การพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถานศึกษา 7) การพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา 8) การดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา 9) การส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

2.2) ระบบประกันคุณภาพ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบหรือทบทวนภายใน (Quality Auditing or Internal School Review) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) โดยในแต่ละขั้นตอนของระบบฯ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผนงาน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (action) การสังเกตผลการปฏิบัติงาน (observation) และการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (reflection)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และระบบประกันคุณภาพฯ พบว่า

3.1) มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ พบว่า มาตรฐานด้านความมีประโยชน์ (Utility Standards) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Feasibility Standards) ความเหมาะสม (Propriety Standards) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Accuracy Standards) พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.2) ระบบประกันคุณภาพฯ พบว่า มาตรฐานด้านการมีประโยชน์ (Utility Standards) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Feasibility Standards) ความเหมาะสม (Propriety Standards) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Accuracy Standards) พบว่า มีผลการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายตามผลการวิจัย ดังนี้

1. มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ ของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประกันคุณภาพภายในของการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่ายุของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และรองรับเกณฑ์มาตรฐานการประเมินภายนอก ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)(สมศ.) อย่างไรก็ตามถึงแม้ผู้วิจัยจะอิงเกณฑ์การประเมินของ สมศ.เป็นหลักสำคัญแต่ยังมีความแตกต่างกันในบางประเด็น กล่าวคือ ในมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพภายในที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเน้นที่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตหรือผลลัพธ์ ส่วนการประเมินภายนอกของสมศ.นั้นเน้นที่ผลผลิต ผลกระทบมากกว่าปัจจัยนำเข้า กระบวนการ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2542, หน้า 149-150) กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลให้การศึกษาที่มีคุณภาพ คือ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการ

บริหารจัดการระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพ มีการทำงานเป็นทีมให้ทุกคนมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบการสร้างขวัญกำลังใจ จัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ระบบสารสนเทศ การทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีระบบการรายงานต่อผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยเหนือ ฯลฯ และกระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพต้องมุ่งให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนา เอกชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา จัดทำทั้งเครือข่าย การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เครือข่ายการบริหารและเครือข่ายชุมชน ต้องนำองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชื่อมต่อกับกลไกการบริหารทางการศึกษา รวมทั้งระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของเก็จเกือ เอื้อวงศ์ (2547, บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ซึ่งผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทুমเท สนใจใฝ่รู้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของการประเมิน รวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในการสอน สนใจใฝ่รู้ และเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตัวบ่งชี้หลักที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบแรก เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล และสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาเต็มศักยภาพด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็กโดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงระดับพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของสิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545, หน้า 31 – 32) กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตัวบ่งชี้หลักที่ 4 เด็กเล็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการวางรากฐานให้เด็กเล็กได้รับการดูแลด้านสุขภาพเป็นอย่างดีทำให้เด็กมีสุขภาพดี ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาไปได้อย่างเต็มที่ทุกด้าน (สนอง สุดสะอาด, 2540, หน้า 12) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2546, หน้า 6-26) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กอายุแรกเกิด- 5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยความสามารถความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เน้นร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพ สุขนิสัยที่ดี ตัวบ่งชี้หลักที่ 5 เด็กเล็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม(พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554(2554, หน้า 14-31) ที่เน้นผลผลิตของผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคมและสติปัญญาสมวัย และมีความพร้อมที่จะศึกษาต่อในขั้นต่อไป สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ(พ.ศ.2551-2555) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียน กล่าวว่าเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย มีความพร้อมในการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความสามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2551, หน้า 44-45) ตัวบ่งชี้หลักที่ 6 การพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถานศึกษา ตัวบ่งชี้หลักที่ 7 การพัฒนาตาม

จุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม(พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554 (2554, หน้า 67-70)

2. ระบบและการประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พบว่าแนวคิดของระบบ มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้รองรับการประเมินมาตรฐานจากกระทรวงต่างๆได้แก่ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(เกณฑ์การประเมินโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบและโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยเครือข่าย รวมทั้งรองรับสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554 ซึ่งจะดำเนินการประเมินประกันคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5ปี) เป็นครั้งแรก ผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะตรวจสอบระบบและกลไกในการทำงาน ประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ พบว่าขั้นตอนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 18 - 19)ได้กำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ โดยมีขั้นตอนถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายใน สอดคล้องกับกฎของกระทรวงศึกษาธิการ (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2542, หน้า 152)ให้สถานศึกษาดำเนินการคือ จัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้ กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำกับติดตามและให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังที่กมล สุดประเสริฐ (2540, หน้า 8-9) กล่าวว่าการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มิใช่เพียงการสืบค้นปัญหาและการแก้ปัญหาเท่านั้นแต่เป็นกระบวนการกระตุ้นให้ประชาชนมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านี้ การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อปัญหา ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผลสุดท้ายประชาชนมิได้เพียงเรียนรู้การแก้ปัญหาแต่ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่ยากไปกว่านี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

ในระดับกระทรวง หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่กับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรง ควรมีการดำเนินงานต่อไปนี้

1.1 ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งทั่วประเทศนำไปใช้ ให้ ความรู้ ปฏิบัติ และมีการประเมินผลตรวจสอบ ตามแผนพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก

1.2 กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ของระบบประกันคุณภาพไปใช้เป็น ฐานข้อมูลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรวมทั้ง สนับสนุนด้านปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเพื่อให้การ ดำเนินงานเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

1.3 ในระดับกระทรวงควรมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้ง คณะกรรมการ และทำข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

2.1 มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก รูปแบบรายงานต่างๆ และเกณฑ์การประเมิน

2.2 ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพ

2.3 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ร่วมกันดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ให้ทุกฝ่ายร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ ประเมินผล และปรับปรุงงาน ประกันคุณภาพ

2.4 ควรนำตัวบ่งชี้และระบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ไปลงมือปฏิบัติโดยพิจารณาให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับแนวทางที่ปฏิบัติจริง เหมาะสมกับบริบทของตน และวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาในรูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแบบต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของระบบ

3.2 ควรมีการศึกษาพัฒนาตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ เหมาะสมกับความต้องการ อีกทั้งบริบทท้องถิ่นที่เปลี่ยนไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2546). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ดุสิตนิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.*
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2547). *แบบประเมินศูนย์เด็กเล็กนออยู่ ปี 2547.* นนทบุรี: **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ** (พิมพ์ครั้งที่ 2), (2553), กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา.* กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2545). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือการประเมินโรงเรียนศูนย์เด็กเล็กต้นแบบและโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยโดยพลังผู้ปกครองและชุมชน.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2546). *รายงานวิจัยปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545.** กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2553). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ใน การประชุมชี้แจงการประเมินคุณภาพภายนอกและการใช้แบบสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครั้งที่ 7 อังคารที่ 16 มีนาคม 2553(หน้า 19).* นนทบุรี: ม.ป.ท.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ศักยภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศไทย. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- สมคิด พรหมจ้อยและสุพัตร์ พิบูลย์. (2544). *การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.* นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). **วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best John. (1970). **Research in Education**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Inc.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychology Testing**(5th ed). New York: Harper Collins Publisher.

Johnstone J.N. (1981). **Indicators of Education Systems**. London : Ancher Press.

Kemmis, Stephen and Mc Taggart, Robin. (1988). **The Action Research Planner**(3rd ed). Victory: Deakin University.

Yamane, Taro. (1973). **Statistic : An Introduction Analysis**((2rd ed.). New York: Harper and Row.

Stufflebeam, D.L. and others. (1981). **Standards for Evaluation of Education Programs, Projects, and Materials**. New York : Mc Graw-Hill Book Company.

Stufflebeam, D.L. (1988). **The Personnel Evaluation Standards: How to Assess systems for Evaluating Education**. Newbury Park: Sage Publication.